

Curtea Supremă de Justiție
DECIZIE

15 iulie 2022

mun. Chișinău

Colegiul Penal al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președinte

Iurie Diaconu,

Judecători

Victor Boico, Ghenadie Plămădeală,

cu participarea:

procurorului

Sergiu Crijanovschi,

avocatei

Tatiana Dicusar,

inculpatei

Edu Maria,

a judecat, în ședință închisă, recursul declarat de avocatul Constantin Rusu împotriva încheierii Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți din 08 iunie 2022, în privința inculpatei

Edu Maria XXXXXX.

Termenul de examinare:
în instanța de recurs: 05.07.2022 - 15.07.2022.

Avocata a susținut recursul în sensul declarat.

Procurorul s-a pronunțat pentru respingerea recursului și menținerea încheierii contestate.

Asupra recursului nominalizat, Colegiul Penal,

c o n s t a t ă :

1. Prin sentința Judecătoriei Bălți din 24 decembrie 2019, Edu Maria a fost condamnată în baza art. 189 alin. (3) lit. e) Cod penal la 7 ani închisoare, cu amendă în mărime de 1850 unități convenționale, ce constituie 92.500 lei, cu executare în penitenciar de tip semiînchis, pentru femei, ***de la*** reținerea inculpatei și ***punerea în executare a sentinței.***

Totodată, instanța a decis: „*Se aplică în privința lui Edu Maria măsura preventivă - obligațiunea de nepărăsire a țării, care se menține până la intrarea sentinței în vigoare*”.

2. Avocata Corina Movilă și inculpata au declarat apeluri, solicitând casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care ultima să fie achitată.

3. În cadrul judecării cauzei în ordine de apel, procurorul în Procuratura de circumscripție Bălți, Lilia Prisacari, a înaintat un demers, solicitând aplicarea față de inculpată a măsurii preventive - arestul preventiv, cu eliberarea mandatului de arest pe un termen de 30 zile și anunțarea ei în căutare.

Procurorul a invocat că: „*Prin sentința Judecătorei Bălți din 24.12.2019, Edu Maria a fost condamnată în baza art. 189 alin. (3) lit. e) Cod penal la 7 ani închisoare, cu amendă în mărime de 1850 unități convenționale, ce constituie 92.500 lei, cu executare din momentul reținerii inculpatei și punerii în executare a sentinței.*

În privința inculpatei a fost aplicată în măsura preventivă - obligațiunea de nepărăsire a țării, care se menține până la intrarea sentinței în vigoare.

Sentința a fost contestată cu apeluri de către avocata Corina Movilă și inculpata, solicitând emiterea unei hotărâri noi, prin care ultima să fie achitată.

Cauza penală a parvenit la rejudecare de la CSJ la data de 25.02.2022 cu dispunerea citării legale a inculpatei care nu s-a prezentat și nu a comunicat motivul neprezentării în instanță. Fiind dispuse de instanța de apel aduceri silită, a fost prezentată informația că, inculpata nu se află la domiciliu.

Fiind verificați prin sistemul informațional ACCES, a fost stabilit că inculpata nu a părăsit teritoriul Republicii Moldova.

Cele invocate supra, atestă despre imposibilitatea examinării apelurilor împotriva sentinței și imposibilitatea asigurării prezenței inculpatei în ședința instanței de apel, ca consecință întru asigurarea executării sentinței este aparentă necesitatea aplicării măsurii preventive în privința inculpatei - arestul preventiv pe termen de 30 zile, cu eliberarea mandatului de arest și anunțarea ei în căutare”.

4. Potrivit încheierii Colegiului Penal al Curții de apel Bălți din 08 iunie 2022, demersul a fost admis și aplicată față de inculpata Edu Maria măsura preventivă sub formă de arestare preventivă pe un termen de 30 de zile, cu emiterea mandatului de arestare și anunțarea inculpatei în căutare, cu calcularea termenului din data reținerii.

Instanța de apel a statuat că: „*Prin sentința Judecătorei Bălți din 24.12.2019, Edu Maria a fost condamnată în baza art. 189 alin. (3) lit. e) Cod penal la 7 ani închisoare, cu amendă în mărime de 1850 unități convenționale, ce constituie 92.500 lei, cu executare din momentul reținerii inculpatei și punerii în executare a sentinței.*

A fost aplicată în privința lui Edu Maria măsura preventivă - obligațiunea de nepărăsire a țării, care se menține până la intrarea sentinței în vigoare.

Sentința a fost contestată cu apeluri de către avocata Corina Movilă și inculpata, solicitând emiterea unei hotărâri noi, prin care ultima să fie achitată.

Astfel, prima ședință de judecată a fost fixată pentru data de 04.05.2022, cu citarea participanților la proces, dar a fost amânată în legătură cu lipsa inculpatei, fiind dispusă aducerea ei forțată pentru ulterioara ședință din 01.06.2022.

În ședința din 01.06.2022, din nou s-a considerat imposibilă examinarea apelurilor în lipsa inculpatei, fiind amânată examinarea cauzei pentru data de 08.06.2022, cu punerea în sarcina acuzatorului de stat a obligațiunii de prezentare a informației din baza de date ACCES cu privire la traversarea frontierei de stat de către Edu Maria.

Totodată, potrivit materialelor acumulate întru executarea încheierii protocolare de aducere silită a inculpatei, se atestă că, fiind verificată la domiciliu, aceasta nu a fost găsită, iar vecinul ei a comunicat că apartamentul inculpatei este dat în chirie unor persoane străine.

Acuzarea a prezentat informația din baza de date ACCES, potrivit căreia inculpata nu a părăsit teritoriul Republicii Moldova.

Reieșind din circumstanțele descrise, care arată o tendință de eschivare și tergiversare a examinării cauzei penale din partea inculpatei, Colegiul penal consideră necesară aplicarea măsurii preventive - arestarea preventivă, cu anunțarea inculpatei în căutare, în cazul dat măsură care va fi oportună pentru a asigura examinarea cauzei în termeni rezonabili și a exclude împiedicarea bunei desfășurări a justiției”.

5. Avocatul Constantin Rusu a declarat recurs, solicitând casarea acestei încheierii, cu aplicarea față de inculpată a măsurii preventive – obligarea de a nu părăsi țara.

Recurentul a invocat că, prin încheierea din 04.04.2022, prima ședință de judecată în cauza penală în privința inculpatei a fost numită pentru data de 04.05.2022 cu citarea părților în proces, ședința fiind amânată pe motivul neprezentării inculpatei, totodată, fiind dispusă aducerea forțată a ultimei, pentru ședința din 01.06.2022.

Ședința din 01.06.2022 nu a avut loc din aceleași motive - lipsa inculpatei, cu punerea în sarcina acuzării a obligațiunii prezentării informației din baza de date ACCES cu privire la traversarea frontierei de stat de către Edu Maria.

Potrivit materialelor prezentate de către poliție, apartamentul în care locuia inculpata era dat în chirie, acolo locuind persoane străine.

Iar, în ședința de judecată din 08.06.2022, acuzarea a prezentat informația din baza de date ACCES, care confirma faptul că inculpata nu a părăsit teritoriul Republicii Moldova.

Cu toate acestea, instanța a admis demersul procurorului, aplicând în privința inculpatei măsura preventivă - arestarea preventivă pe un termen de 30 zile.

Or, inculpata s-a aflat tot timpul în țară, niciodată nu a avut intenția de a se sustrage de la examinarea cauzei, fiind în așteptarea citării pentru a se prezenta în ședințele de judecată, fiind și ea interesată în pronunțarea unei sentințe.

Pe parcursul examinării cauzei, tot timpul s-a prezentat în ședințele de judecată, niciodată nu a dat temei că ar dori tergiversarea examinării cauzei sau să se eschiveze de la prezentarea în fața instanței, fiind conștientă de consecințele care pot surveni.

Inculpata nu a cunoscut despre ședințele de judecată în instanța de apel, nefiind informată în niciun mod despre acest fapt.

Mai mult, imediat după ce a fost anunțată în căutare, inculpata a fost depistată la domiciliu, ea nu s-a ascuns și, fiind reținută a comunicat despre faptul că nu a cunoscut despre ședințele de judecată de la Curtea de Apel Bălți.

În asemenea împrejurări, procurorul, cunoscând localitatea în care a fost născută inculpata și unde locuiau membrii familiei acesteia, urma întâi să verifice dacă ea nu se afla în XXXXXX, XXXXXX, apoi să purceadă la alte acțiuni de ordinul necesității aplicării măsurilor preventive.

Deci, inculpata sub nicio formă nu a întreprins acțiuni de eschivare, de a nu se prezenta în fața instanței sau să se ascundă, iar măsurile întreprinse de procuror pentru asigurarea prezentării acesteia în fața instanței au fost insuficiente, or, un, simplu apel

telefonice către reprezentanții IP Rîșcani pentru a verifica aflarea acestora la locul de baștină, putea rezolva toată chestiunea cu prezența ei în fața instanței.

6. Judecând recursul respectiv pe baza materialului din dosarul cauzei și motivelor invocate, Colegiul Penal concluzionează că acesta urmează a fi admis din următoarele considerente.

Conform art. 311, 312, 329, 416 Cod de procedură penală, instanța de apel, deliberând asupra apelului, este în drept să dispună **aplicarea, înlocuirea** sau revocarea măsurii preventive aplicate inculpatului. Hotărârea instanței poate fi atacată, în termen de 3 zile, în instanța ierarhic superioară cu recurs, pentru efectuarea controlului judiciar al legalității deciziei respective.

Instanța de recurs verifică dacă s-a aplicat corect legea la faptele reținute prin hotărârea atacată și dacă aceste fapte au fost constatate cu respectarea dispozițiilor de drept formal și material.

Sub acest aspect se reține că, potrivit art. 176 alin. (1) Cod de procedură penală - *măsurile preventive pot fi aplicate de către instanța de judecată numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile, susținute prin probe, de a presupune că inculpatul ar putea să se ascundă de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvârșească alte infracțiuni ori că punerea în libertate a acestuia va cauza dezordine publică. De asemenea, ele pot fi aplicate de către instanță pentru asigurarea executării sentinței. Potrivit art. 185 alin. (1), (2) pct. 3), alin. (3) și (4) Cod de procedură penală, arestarea preventivă constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri nu sunt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării. Arestarea preventivă poate fi aplicată în cazurile și în condițiile prevăzute în art.176, luând în considerare și dacă învinuitul, inculpatul a încălcat condițiile altor măsuri preventive aplicate în privința sa. La soluționarea chestiunii privind arestarea preventivă, instanța de judecată are obligația să examineze prioritar oportunitatea aplicării altor măsuri preventive, neprivative de libertate, apoi a celor alternative arestului preventiv, și să respingă demersul privind aplicarea arestării preventive atunci când acesta nu este motivat suficient sau dacă motivele invocate nu sunt susținute prin probe care confirmă temeiurile rezonabile de aplicare. În încheierea privind arestarea preventivă se vor indica motivele care justifică insuficiența altor măsuri preventive pentru înlăturarea riscurilor ce au servit ca temei pentru aplicarea arestării preventive.*

Conform jurisprudenței naționale - nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția cazurilor și în conformitate cu procedura prevăzută de lege. Articolul 5 CEDO nu poate fi interpretat ca o autorizare a aplicării necondiționate a arestării preventive, care să dureze nu mai mult de o anumită perioadă. Justificarea pentru orice perioadă de detenție, indiferent de cât e de scurtă, trebuie să fie, în mod convingător, demonstrată de autorități (hot. Șarban c. Moldovei, 4 octombrie 2005, §82). La aplicarea normelor privind reținerea, arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu, instanțele judecătorești și organele de urmărire penală sunt obligate să-și desfășoare activitatea astfel încât nicio persoană să nu fie lipsită de libertate în mod arbitrar sau fără ca acest lucru să fie absolut necesar. Arestarea preventivă poate fi dispusă doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: a) Legislația procesual-penală permite aplicarea acestor măsuri; b) Există o bănuială rezonabilă că persoana a comis infracțiunea de care este acuzată; c) Există riscurile prevăzute de Codul de procedură penală care justifică aplicarea arestului și d) Alte măsuri preventive nu pot înlătura riscurile menționate la lit. c). Existența unei bănuieli rezonabile nu este suficientă pentru arestare. Art.5 alin.(1) c) din Convenție mai cere existența motivelor "temeinice ale necesității de a-l împiedica [persoana] să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia". Interpretând această prevedere, **Curtea Europeană a distins patru riscuri (temeiuri) care pot justifica arestarea: - riscul eschivării; - riscul de a împiedica buna desfășurare a justiției; - prevenirea săvârșirii de către persoană a unei noi infracțiuni; și - riscul că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică** (a se

vedea hot. *Smirnova c. Rusiei*, 24 iulie 2003, §59). Temeiurile prevăzute de art.176 alin.(1) Cod de procedură penală rezultă din jurisprudența CtEDO și urmează a fi interpretate în lumina acesteia. Pentru arestarea persoanei este suficientă existența cel puțin a unuia din cele 4 riscuri. În cazul în care **nu poate fi identificat nici unul din aceste patru riscuri indicate mai sus, persoana urmează a fi pusă în libertate** în virtutea art.5 alin.(3) din Convenție. Conform art.5 §1 CEDO, “nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția ...”. Din această normă rezultă prezumția potrivit căreia persoana trebuie să fie liberă decât **dacă autoritățile statului pot dovedi** că există temeuri relevante și suficiente care să justifice detenția (a se vedea hot. *Becciev c. Moldovei*, 4 octombrie 2005, §53). Astfel, îi revine procurorului să dovedească în fiecare caz existența și seriozitatea riscurilor menționat. Argumentele nu trebuie să fie “generale și abstracte” și trebuie să se refere la fapte concrete și personalitatea acuzatului (hot. *Panchenko c. Rusiei*, 8 februarie 2005, §107). Acestea trebuie să **rezulte din probele prezentate judecătorului**. În cazul în care **procurorul nu va dovedi existența cel puțin a unuia din riscurile menționate, demersul de arestare urmează a fi respins**. Chiar dacă procurorul a dovedit existența bănuielii rezonabile că persoana a săvârșit o infracțiune care justifică aplicarea arestului și, cel puțin existența unuia din cele patru riscuri, menționate, demersul de aplicare a arestului **urmează a fi respins dacă procurorul nu dovedește** că măsurile preventive mai ușoare decât arestul stipulate în art.175 alin.(3) Cod de procedură penală, nu pot înlătura riscurile invocate (*Hotărârea Plenului CSJ a RM din 15.04.2013, nr.1 - Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu, pct. 1., 2., 6., 7., 12.*).

Însă, în pofida acestor prescripții legale, potrivit descriptivului și dispozitivului încheierii contestate, instanța de apel (*pct. 4. din decizie*):

a) nu și-a fondat soluția privind arestarea preventivă a inculpatei pe niciun temei de drept din categoria celor prevăzute de lege, pentru înlăturarea riscurilor care justifică aplicarea arestării (*art. 176 al. (1), 185 al. (1), (2) pct. 3), alin. (3) și (4) CPP*).

Ori, în descriptivul încheierii lipsește cu desăvârșire argumentarea instanței **bazată pe probe concrete**, că inculpata **ar putea să se ascundă de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă, să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvârșească alte infracțiuni, că punerea în libertate a acesteia va cauza dezordine publică, sau că sunt aplicate pentru asigurarea executării sentinței**.

Pe lângă aceasta, instanța nu a **examinat prioritar oportunitatea aplicării inculpatei altor măsuri preventive, neprivative de libertate, apoi a celor alternative arestului preventiv**, iar concluzia că: „Reieșind din circumstanțele descrise, care arată o tendința de eschivare și tergiversare a examinării cauzei penale din partea inculpatei, Colegiul penal consideră necesară aplicarea măsurii preventive - arestarea preventivă, cu anunțarea inculpatei în căutare, în cazul dat măsură care va fi oportună pentru a asigura examinarea cauzei în termeni rezonabili și a exclude împiedicarea bunei desfășurări a justiției”, este una sumară, neclară și neprevăzută de lege pentru aplicarea arestării preventive, care **constituie o măsură excepțională și se dispune doar atunci când se demonstrează că alte măsuri nu sunt suficiente pentru a înlătura riscurile care justifică aplicarea arestării**.

Mai mult, nici **în demersul procurorului nu se regăsesc probe** care să dovedească existența cel puțin a unuia din riscurile menționate, acestea nefiind invocate în genere, iar instanța a omis prescripțiile legale, conform căror urmează **să respingă demersul** privind aplicarea arestării preventive atunci când acesta nu este motivat suficient sau dacă motivele invocate nu sunt susținute prin probe care confirmă temeiturile rezonabile de aplicare (*pct. 3. din decizie*);

b) soluția instanței de apel privind arestarea preventivă a inculpatei contravine

măsurii preventive - **obligățiunea de nepărăsire a țării**, aplicată ultimei prin dispozitivului sentinței din 24.12.2019, prima instanță dispunând și **menținerea acesteia până la intrarea în vigoare a sentinței**, adică până la soluționarea apelului și pronunțarea deciziei definitive (*pct. 1., 4. din decizie*).

Ori, această măsură, nefiind înlocuită sau revocată, continue să producă efecte juridice.

Astfel, inculpata urmează să execute concomitent două măsuri preventive - **obligarea de a nu părăsi țara și arestarea preventivă**, care se exclud reciproc și reprezintă o soluție judiciară neprevăzută de lege.

Mai mult, atât **în demersul procurorului** cât și **în descriptivul încheierii** contestate, este menționat că instanța de fond a decis: „*Se aplică în privința lui Edu Maria măsura preventivă - obligățiunea de nepărăsire a țării, care se menține până la intrarea sentinței în vigoare*”, care, de altfel, conform art. 178 alin. (2) Cod de procedură penală, constă în îndatorirea impusă inculpatului de instanța de judecată de a nu părăsi țara fără încuviințarea organului care a dispus această măsură, Aceste constatări, însă, au fost sfidate ulterior, fiind urmate argumentări absolut divergente și neclare, că: „*Fiind verificată prin sistemul informațional ACCES, a fost stabilit că inculpata nu a părăsit teritoriul Republicii Moldova*”, adică că condiția obligării de a nu părăsi țara nici nu a fost încălcată de inculpată (*pct. 3., 4. din decizie*).

Totodată, atât **în demersul procurorului** cât și **în descriptivul încheierii** contestate, este menționat, sumar, că: „*...fiind verificată la domiciliu, aceasta nu a fost găsită, iar vecinul ei a comunicat că apartamentul inculpatei este dat în chirie unor persoane străine...*” (*pct. 3., 4. din decizie*). Însă, această informație neclară nu are nicio relevanță pentru speță, deoarece nu conține adresa concretă a domiciliului verificat.

Ori, potrivit raportului din 01.06.2022 (*f.d. 231*), inculpata ar fi fost verificată la XXXX XXXXXXXX, XXXXXXX, însă instanța de apel, în partea introductivă a încheierii atacare, a indicat că inculpata este domiciliată în altă parte - XXXXXXX, XXXXXXX.

Împrejurările nominalizate denotă în mod concludent că încheierea contestată nu cuprinde motive legale pe care se întemeiază soluția în partea aplicării inculpatei a arestării preventive, iar recursul declarat este întemeiat în acest sens.

Potrivit art. 312 alin. (5) pct. 1) Cod de procedură penală, în urma controlului judiciar efectuat, instanța admite recursul, dacă acesta este întemeiat.

Prin urmare, se impune soluția admiterii recursului declarat și casării încheierii contestate în partea privind aplicarea față de inculpata Edu Maria a măsurii preventive sub formă de arestare preventivă pe un termen de 30 de zile, cu emiterea mandatului de arestare, și cu calcularea termenului din data reținerii.

În rest, încheierea atacată necesită a fi menținută, deoarece soluția căutării inculpatei nu poate fi, de drept, atacată cu recurs în Curtea Supremă de Justiție.

Deci, recursul menționat, în care lipsește cu desăvârșire critica soluției respective, în aspectul vizat este inadmisibil.

7. Conform art. 312 alin. (5) pct. 1) Cod de procedură penală, Colegiul penal,

d e c i d e:

Admite recursul declarat de avocatul Constantin Rusu, casează încheierea Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți din 08 iunie 2022 în partea privind aplicarea față de inculpata Edu Maria XXXXXX a măsurii preventive sub formă de arestare preventivă pe un termen de 30 de zile, cu emiterea mandatului de arestare, cu calcularea termenului din data reținerii.

În rest, încheierea atacată se menține.

Edu Maria XXXXXX urmează a fi eliberată din penitenciar dacă nu execută alte hotărâri judiciare.

Decizia nu este susceptibilă de a fi atacată, fiind pronunțată integral la 20 iulie 2022.

Președinte

Iurie Diaconu

Judecători

Victor Boico

Ghenadie Plămădeală